Despre capitulațiile Imperiului Otoman cu Polonia și Rusia în secolul al XVII-lea - începutul secolului al XVIII-lea

Ion EREMIA

În pofida eforturilor îndelungate ale istoricilor de a explica originea, evoluția și esența acestora pe parcursul timpului, problema *capitulațiilor* continuă să rămână o problemă controversată. Evident, ea s-a aflat și în atenția istoriografiei ruse, inclusiv, din perioada sovietică. De regulă, reprezentanții acestei istoriografii, cu rare excepții, au admis doar caracterul comercial al *capitulațiilor*, neglijând cu vehemență caracterul lor de tratate politice internaționale.

O sursă importantă pentru elucidarea subiectului dat este *Raportul cneazului Cșiștof Zbarajski despre solia din Turcia* în anii 1622-1623. *Raportul* atestă destul de limpede că tratatul final dintre Polonia și Imperiul Otoman a fost semnat în rezultatul unor discuții aprinse prin care părțile își asumau obligații reciproce. Actul sultanului Mustafa I, din 12-21 februarie 1623, este definit cu termenul *ahidname*. În concluzie la cele de mai sus putem afirma cu certitudine că părțile polonă și otomană au negociat condițiile *tratatului* de pace, numit de solul polon cu termenul *capitulație*, iar în textul otoman, fiind desemnat cu termenul *ahidname*.

Sursele care reflectă relațiile ruso-otomane din primele decenii ale secolului al XVIII-lea atestă limpede, că în procesul de stabilire a relațiilor de pace dintre două țări se evidențiază două etape principale. La prima etapă negociau reprezentanții părților, special desemnați de către guvernul rus și de către Poartă: din partea Rusiei persoane care se bucurau de încrederea deplină a țarului, din partea Porții, pentru negocieri, de regulă, era desemnat marele vizir. În urma discuțiilor, aceștia, în temeiul instrucțiunilor primite, elaborau condițiile tratatului de pace, le scriau fiecare în limba țării sale și le traduceau într-o limbă recunoscută de circulație internațională, latină sau italiană. Textele respective erau semnate, pe ele se aplicau sigiliile semnatarilor și se făcea schimbul de texte. Abia după aceasta urma cea de a doua procedură, confirmarea tratatelor semnate de către ambele părți. Partea rusă prezenta Imperiului Otoman actul de confirmare din partea guvernului rus

și o scrisoare prin care se asigura prietenia din partea țarului. Partea otomană prezenta reprezentantului din Rusia, special trimis la Poartă, un act de confirmare din partea sultanului, denumit cu termenul *ahd name*. Anume acest act de confirmare cu semnătura sultanului și apare în sursele scrise în limba rusă examinate aici, cu termenul de *capitulație*. Așa dar, existența *capitulațiilor* acordate de către sultani Rusiei nu poate fi negată: ele nu erau diplome imperiale unilaterale acordate de sultani, ele erau acte care făceau bilanțul îndelungatelor și spinoaselor negocieri dintre cele două părți, erau acte de confirmare a clauzelor incluse în tratatele de pace semnate anterior de către negociatorii celor două părți, erau diplome imperiale care ratificau tratatele de pace semnate.